

การศึกษาความแกร่งของวิธีสเต็ปดาวน์ บูทสเตรป มิน พี สำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เมื่อมีทรีดเมนต์ควบคุม

Robustness Study of Step-down Bootstrap min P for Comparing Several Means with a Control

กมล บุษบา และอริญชัย เพชรรัตน์

ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ปทุมธานี 12121

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแกร่งของวิธีสเต็ปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี (Step-down Independent Bootstrap min P) และวิธีสเต็ปดาวน์ดีเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี (Step-down Dependent Bootstrap min P) ที่ใช้สำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย กรณีที่มีทรีดเมนต์ควบคุม เปรียบเทียบกับสถิติทดสอบของคันทแนสต์ โดยศึกษาภายใต้ลักษณะข้อมูลที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มัล (Lognormal Distribution) ที่มีความแปรปรวนในแต่ละทรีดเมนต์เท่ากัน กำหนดจำนวนทรีดเมนต์ที่ทำการศึกษามี 3 ทรีดเมนต์ และมีทรีดเมนต์ควบคุม 1 ทรีดเมนต์ ในแต่ละทรีดเมนต์มีจำนวนหน่วยทดลองเท่ากัน คือ 3, 5, 7, 10 และ 15 กำหนดระดับนัยสำคัญของการทดสอบเท่ากับ 0.05 กำหนดจำนวนรอบของการสุ่มซ้ำแบบบูทสเตรปเท่ากับ 1,000 รอบ และกำหนดจำนวนการคัดลอก (copy) ชุดข้อมูลตัวอย่างสุ่มสำหรับวิธีการสุ่มซ้ำแบบบูทสเตรปที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Bootstrap Resampling) เท่ากับ 2 และ 4 ชุด ตามลำดับ ทำการจำลองข้อมูลด้วยวิธีมอนติคาร์โล (Monte Carlo Method) ในแต่ละสถานการณ์จำนวน 1,000 ครั้ง

ผลการศึกษา พบว่า ภายใต้ข้อมูลที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มัลที่มีความแปรปรวนในแต่ละทรีดเมนต์เท่ากัน สถิติทดสอบทุกตัว สามารถควบคุมความน่าจะเป็นของการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 ได้ ในทุกขนาดตัวอย่างที่ทำการศึกษา และพบว่า วิธีสเต็ปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี และวิธีสเต็ปดาวน์ดีเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี มีกำลังการทดสอบสูงกว่าสถิติทดสอบคันทแนสต์ ยกเว้นที่ขนาดตัวอย่างน้อยมากซึ่งในที่นี้คือ 3

คำสำคัญ: สถิติทดสอบของคันทแนสต์ สเต็ปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี สเต็ปดาวน์ดีเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี การทดสอบแบบปิด

Abstract

The purpose of this research is to study the robustness of Step – down independent bootstrap min P procedure and Step – down dependent bootstrap min P procedure for comparing several means with a control. The procedures are further compared with the Dunnett’s statistic. The population distribution of this study is lognormal distribution with equal variances for all treatments. In this study, 3 treatment groups and 1 control group are considered. The sample size for each testing group is equally distributed at 3, 5, 7, 10 and 15 respectively. The significance level (α) of the test is set at 0.05. Furthermore, the number of bootstrap resampling is 1,000 replicates. The number of copies of the sample data for the dependent bootstrap is being investigated at 2 and 4 copies. Monte Carlo simulation with 1,000 repetitions is currently a realization.

Under lognormal distribution with equal variances for all treatments, the probability of type I error of all test statistics can be controlled for all cases and the empirical power of Step – down independent bootstrap min P procedure and Step – down dependent bootstrap min P procedure are higher than Dunnett’s statistic except for the cases where the sample size is equal to 3.

Keywords: Dunnett’s test statistic two-sided, step-down independent bootstrap min P, step-down dependent bootstrap min P, closed testing

1. บทนำ

ในปัจจุบันวิธีการทางสถิติได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการวิจัยและการพัฒนาในงานทุกสาขา โดยข้อมูลที่น่าวิเคราะห์ได้มาจากการทดลองหรือการสำรวจ ซึ่งก่อนทำการทดลองหรือสำรวจนั้นจะต้องมีการออกแบบและวางแผนเพื่อทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นมีประสิทธิภาพและนำไปวิเคราะห์ได้สะดวกและถูกต้องเป็นไปตามแผนการทดลองหรือแผนการสำรวจที่ได้วางไว้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนนั้นเป็นอีกวิธีการหนึ่งทางสถิติที่นิยมใช้กันแพร่หลาย เพื่อใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์

ในกรณีที่ต้องการทำการเปรียบเทียบระหว่าง ทรีตเมนต์อื่น ๆ กับทรีตเมนต์ควบคุม หรือ ทรีตเมนต์อื่น ๆ กับทรีตเมนต์ที่ให้ผลดีที่สุดในการ

ทดลองบางประเภทอาจมีทรีตเมนต์หนึ่งที่ใช้เป็นทรีตเมนต์ควบคุม ซึ่งการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทรีตเมนต์อื่น ๆ กับทรีตเมนต์ที่ใช้เป็นทรีตเมนต์ควบคุม ซึ่งวิธีการที่ใช้ในกรณีนี้ได้แก่ สถิติทดสอบของคันทเน็ตต์ ซึ่งวิธีนี้จะควบคุมอัตราความผิดพลาดต่อวงศ์การทดสอบชนิดเข้ม (Strong Familywise Error Rate) [1]

ในการทดสอบสมมติฐานแต่ละการทดสอบนั้นจะมีอัตราการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 (Type I error) เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถควบคุมอัตราการเกิดความผิดพลาดเหล่านี้ได้ ดังนั้นจุดประสงค์ของการเปรียบเทียบพหุคูณเป็นการควบคุมค่าที่มากที่สุดของอัตราการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 (Maximum overall Type I error rate) หมายถึง ค่าที่มากที่สุดของความน่าจะเป็นที่จะปฏิเสธสมมติฐาน

ว่างอย่างน้อยหนึ่งสมมติฐาน เมื่อสมมติฐานว่างนั้นเป็นจริง โดยเรียกอัตราความผิดพลาดดังกล่าวว่า “อัตราความผิดพลาดสูงสุดต่อการทดลอง (Maximum Experimentwise Error Rate: MEER)” หรือ “อัตราความผิดพลาดสูงสุดต่อวงศ์การทดสอบ (Maximum Familywise Error Rate: FWE)” [2]

ในปัจจุบันการเปรียบเทียบพหุคุณนั้นได้นำ “การทดสอบแบบปิด (Closed testing)” เข้ามาประยุกต์ใช้ ซึ่งมีการทดสอบแบบขั้นบันได (Step-wise method) และการทดสอบแบบขั้นตอนเดียว (Single-step method) เมื่อกำหนดให้ $H = \{H_{01}, H_{02}, \dots, H_{0k}\}$ คือ เซตของสมมติฐานว่างที่เราต้องการทดสอบจำนวน k การทดสอบ ถ้าความน่าจะเป็นของการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 ในการทดสอบอย่างน้อยหนึ่งการทดสอบ มีค่าไม่เกินระดับนัยสำคัญ α โดยไม่คำนึงถึงว่าจริง ๆ แล้วมีสมมติฐานใดบ้างในเซตของการทดสอบที่เป็นจริง การเปรียบเทียบพหุคุณนั้นจะควบคุม FWE ได้อย่างเข้มงวด สำหรับการทดสอบแบบขั้นบันไดที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ วิธีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference - LSD) ของ ฟิชเชอร์ (Fisher) ซึ่งจะทำการทดสอบที่ (t -test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์ในแต่ละสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญ α หลังจากที่เรารู้สมมติฐานว่างในการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสถิติเอฟ จะเห็นได้ว่าวิธีการนี้จะควบคุม FWE ได้ไม่เข้มงวด เพราะจะควบคุมได้เฉพาะกรณีที่ถูกการทดสอบใน H เป็นจริงเท่านั้น และสำหรับการทดสอบแบบขั้นตอนเดียวที่นิยมใช้กันวิธีหนึ่ง คือ วิธีบอนเฟอร์โรนี (Bonferroni) ซึ่งจะทำการทดสอบที่ (t -test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์

ในแต่ละสมมติฐานใน H ที่ระดับนัยสำคัญ α/k โดยไม่ต้องพิจารณา ผลการทดสอบจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสถิติเอฟ (F -test) ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิธีการนี้จะควบคุม FWE ได้อย่างเข้มงวด [3]

การทดสอบแบบขั้นบันได (Step-wise) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ วิธีสเต็ปอัพ (Step-up procedure) และวิธีสเต็ปดาวน์ (Step-down procedure) ซึ่งในการทดสอบสมมติฐานนั้นจะมีขั้นตอนการพิจารณาค่า p-value แตกต่างกัน สำหรับวิธีที่ใช้ในวิธีสเต็ปอัพ ได้ประยุกต์ใช้ “Simes inequality” ในการควบคุม FWE [4]

ในบางสถานการณ์ที่เราไม่ทราบการแจกแจงร่วมของสถิติทดสอบ เราจะอาศัยวิธีการสุ่มซ้ำ เช่น วิธีการสุ่มซ้ำด้วยวิธีการเปลี่ยนลำดับ (permutation resampling), วิธีการสุ่มซ้ำด้วยวิธีการบูทสเตรป (bootstrap resampling) สามารถใช้ในการประมาณค่า p-value ที่ไม่ได้ปรับค่า (unadjusted p-values) และค่า p-value ที่ปรับค่า (adjusted p-values) โดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อตกลงเกี่ยวกับค่าพารามิเตอร์ของการแจกแจงร่วมของสถิติทดสอบ

คำสั่ง PROC MULTTEST ใน SAS[®] ถูกเขียนขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการทดสอบพหุคุณและการเปรียบเทียบพหุคุณโดยตรง ซึ่งเสนอวิธีการปรับค่าพี โดยใช้ บอนเฟอร์โรนี, Sidak, การสุ่มซ้ำด้วยวิธีการบูทสเตรป และการสุ่มซ้ำด้วยวิธีการเปลี่ยนลำดับ ซึ่งการปรับค่าตามวิธีดังกล่าวใช้กับวิธีการทดสอบแบบขั้นตอนเดียว และวิธี สเต็ปดาวน์ ซึ่งในคำสั่ง PROC MULTTEST นี้ถูกออกแบบมาให้สามารถปรับใช้ได้กรณีข้อมูลที่ข้อมูลไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น โดยใช้การสุ่มซ้ำด้วยวิธีการบูทสเตรป และการสุ่มซ้ำด้วยวิธีการเปลี่ยนลำดับ [5]

ในปี ค.ศ. 2008 Komonnirarn ได้ศึกษาวิธีสแต็ปดาวน์ดีเพนเดนทบูทสเตรป มิน พี (Step-down Dependent Bootstrap min P) สำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกรณีที่มีทรีตเมนต์ควบคุมเปรียบเทียบกับสถิติทดสอบของคันทเนสต์ โดยศึกษาภายใต้ข้อมูลที่มีการแจกแจงปรกติและขนาดตัวอย่างเท่ากัน โดยกำหนดให้มี 3 ทรีตเมนต์ และมี 1 ทรีตเมนต์ควบคุม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า วิธีสแต็ปดาวน์ดีเพนเดนทบูทสเตรป มิน พี มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับสถิติทดสอบของคันทเนสต์ [6]

ในการวิเคราะห์ทางสถิติหรือการทดสอบต่าง ๆ ข้อมูลหรือประชากรที่นำมาพิจารณาส่วนใหญ่ต้องเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรหลายกลุ่มนั้น มีข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยประชากรต้องได้มาอย่างสุ่ม มีการแจกแจงปรกติและความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มเท่ากันและประชากรแต่ละกลุ่มต้องเป็นอิสระกัน อย่างไรก็ตามถ้าข้อมูลในการทดสอบดังกล่าวไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ผลลัพธ์ที่ได้จะมีผลต่อระดับนัยสำคัญและกำลังการทดสอบอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความแกร่งของวิธีสแต็ปดาวน์ บูทสเตรป มิน พี ภายใต้ลักษณะข้อมูลที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น โดยศึกษาภายใต้ลักษณะข้อมูลที่มีการแจกแจงลือกอนอร์มัล ที่มีความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากัน ซึ่งเป็นข้อมูลที่พบบ่อยมากในการศึกษาทดลอง เช่น ข้อมูลปริมาณน้ำฝนในแต่ละเดือน ระยะเวลาที่พนักงานให้บริการลูกค้าต่อคน หรือระยะเวลาที่ลูกค้ารอนกว่าจะได้รับบริการ เป็นต้น และการแจกแจงลือกอนอร์มัล ยังนำไปประยุกต์ใช้กันมากในทางวิศวกรรม เศรษฐศาสตร์ และการประกันภัย

2. สถิติทดสอบที่ใช้ในการวิจัย

ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์อื่น ๆ กับทรีตเมนต์ควบคุมนั้น สถิติทดสอบที่นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 สถิติทดสอบของคันทเนสต์ (Dunnnett's two sided test statistic) [7]

แผนการทดลองทั่วไปแบ่งทรีตเมนต์ออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ทรีตเมนต์ควบคุม (specified control treatment) และ (2) ทรีตเมนต์อื่น ๆ ในการเปรียบเทียบพหุคูณโดยสถิติทดสอบของคันทเนสต์นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์ต่าง ๆ กับ ทรีตเมนต์ควบคุมโดยมีวิธีการดังนี้

สมมติฐานการทดสอบ คือ

$$H_{0i} : \mu_c = \mu_i$$

$$H_{1i} : \mu_c \neq \mu_i$$

สถิติทดสอบ คือ

$$D_i = \frac{|\bar{y}_c - \bar{y}_i|}{\sqrt{MSE(1/n_c + 1/n_i)}}$$

โดยที่

$$MSE = \frac{\sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^n (y_{ij} - \bar{y}_i)^2}{k(n-1)}$$

กำหนดให้ y_{ij} แทน ค่าสังเกตที่ j จากทรีตเมนต์ที่ i ($i = 1, 2, 3, \dots, k$ ทรีตเมนต์ และ $j = 1, 2, 3, \dots, n$ ซ้ำ)

\bar{y}_c แทน ค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์ควบคุม

\bar{y}_i แทน ค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์กลุ่มที่ i

โดยที่ $i = 1, 2, \dots, k-1$

n_c แทน ขนาดตัวอย่าง (จำนวนซ้ำ) ของทรีตเมนต์ควบคุม

n_i แทน ขนาดตัวอย่าง (จำนวนซ้ำ) ของทรีตเมนต์กลุ่มที่ i

MSE แทน ความคลาดเคลื่อนจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน

2.2 วิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์ บูทสเตรป มิน พี (Step-down Independent Bootstrap min P)

สูตรที่ใช้ในการหาค่า p-value สำหรับวิธี สตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์ บูทสเตรป มิน พี คือ

$$\tilde{p}_{(i)} = \max_{m=1, \dots, i} \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{m, \dots, k\}} P_l \leq p_{(m)} \mid H_0 \right) \right\}$$

ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดให้ทริตเมนต์ที่ทำการศึกษามี 3 ทริตเมนต์ และมีทริตเมนต์ควบคุม 1 ทริตเมนต์ เมื่อกำหนดให้ทริตเมนต์ที่ 1 เป็นทริตเมนต์ควบคุม ($\mu_c = \mu_1$) ดังนั้นสมมติฐานการทดสอบทั้งหมดในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ระหว่างทริตเมนต์ควบคุมกับทริตเมนต์อื่น ๆ มีดังนี้

$$H_{02} : \mu_1 = \mu_2 \quad \text{vs}$$

$$H_{12} : \mu_1 \neq \mu_2$$

$$H_{03} : \mu_1 = \mu_3 \quad \text{vs}$$

$$H_{13} : \mu_1 \neq \mu_3$$

$$H_{04} : \mu_1 = \mu_4 \quad \text{vs}$$

$$H_{14} : \mu_1 \neq \mu_4$$

สถิติทดสอบ

$$t_i = \frac{\bar{y}_1 - \bar{y}_i}{\sqrt{MSE(2/n)}}, \text{ โดยที่ } i = 2, 3, 4$$

ทำการปรับค่า p-value จากสูตร

$$\tilde{p}_{(i)} = \max_{m=2, \dots, i} \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{m, \dots, 4\}} P_l \leq p_{(m)} \mid H_0 \right) \right\}$$

โดยพิจารณาดังนี้

$$\tilde{p}_{(2)} = \max \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{2, 3, 4\}} P_l \leq p_{(2)} \right) \right\} = \Pr \left(\min(P_2, P_3, P_4) \leq p_{(2)} \right)$$

$$\tilde{p}_{(3)} = \max \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{2, 3, 4\}} P_l \leq p_{(2)} \right), \Pr \left(\min_{l \in \{3, 4\}} P_l \leq p_{(3)} \right) \right\}$$

$$\tilde{p}_{(4)} = \max \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{2, 3, 4\}} P_l \leq p_{(2)} \right), \Pr \left(\min_{l \in \{3, 4\}} P_l \leq p_{(3)} \right), \Pr \left(\min_{l \in \{4\}} P_l \leq p_{(4)} \right) \right\}$$

โดยที่ $p_{(m)}$; $m = 2, 3, 4$ คือ ค่า p-value ที่คำนวณได้จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นจำนวน 3 สมมติฐาน โดยคำนวณจากข้อมูลเริ่มต้นที่ได้ทำการจำลองโดยเรียงค่าจากน้อยไปมาก เพื่อใช้ในการพิจารณาปรับค่า p-value

P_l คือ ค่า p-value ที่คำนวณได้จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นจำนวน 3 สมมติฐาน หลังจากการสุ่มซ้ำแบบคืนที่โดยวิธีบูทสเตรป

2.3 วิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์ บูทสเตรป มิน พี (Step-down Dependent Bootstrap min P)

สูตรที่ใช้ในการหาค่าสถิติทดสอบสำหรับวิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์ บูทสเตรป มิน พี นั้น พิจารณาเหมือนกับวิธีการสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์ บูทสเตรป มิน พี แต่จะแตกต่างกันที่การพิจารณาค่า P_l ซึ่งจะคำนวณค่า p-value ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นจำนวน 3 สมมติฐาน หลังจากการสุ่มซ้ำแบบไม่คืนที่โดยวิธีบูทสเตรป ที่ได้จากการคัดลอกข้อมูลที่ได้จากการจำลองขึ้นแรก ตามจำนวนการคัดลอกที่กำหนด

2.4 ตัวอย่างการปรับค่า p-value

สมมติว่าข้อมูลจากการทดลองหนึ่งที่มีทริตเมนต์ 3 ทริตเมนต์และแต่ละทริตเมนต์มีจำนวน 3 ซ้ำ แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลสมมติจากการทดลองที่มี 4 ทริตเมนต์ และมีจำนวนซ้ำ 4 ซ้ำ

จำนวนซ้ำ	ทริตเมนต์			
	1	2	3	4
1	89.8	84.4	64.4	75.2
2	93.8	116.0	79.8	62.4

3	88.4	84.0	88.0	62.4
4	112.6	68.6	69.4	73.8
ค่าเฉลี่ย	96.2	88.3	75.4	68.5

สมมติให้ทริตเมนต์ที่ 1 เป็นทริตเมนต์

ควบคุมค่าพารามิเตอร์ $p_{(m)}$ จากสูตร

$$t_i = \frac{\bar{y}_1 - \bar{y}_i}{\sqrt{MSE(2/n)}}, \text{ โดยที่ } i=2, 3, 4 \text{ ได้ค่าดังนี้}$$

$$H_{02} : \mu_1 = \mu_2 \text{ vs } H_{12} : \mu_1 \neq \mu_2 \text{ ให้ค่า } p_{02} = 0.4092$$

$$H_{03} : \mu_1 = \mu_3 \text{ vs } H_{13} : \mu_1 \neq \mu_3 \text{ ให้ค่า } p_{03} = 0.0443$$

$$H_{04} : \mu_1 = \mu_4 \text{ vs } H_{14} : \mu_1 \neq \mu_4 \text{ ให้ค่า } p_{04} = 0.0111$$

จากนั้นเรียงค่า p-value ที่คำนวณได้ จากน้อยไปมาก ทำให้ได้ว่า

$$p_{(2)} = p_{04} = 0.0111$$

$$p_{(3)} = p_{03} = 0.0443$$

$$p_{(4)} = p_{02} = 0.4092$$

จากนั้นทำการสุ่มข้อมูลใหม่ภายใต้สมมติฐาน $H : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ ซึ่งในที่นี้สุ่มซ้ำตามวิธีของบูทสแตรปที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Bootstrap Resampling)

ตารางที่ 2 ตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสุ่มซ้ำรอบที่ 1

จำนวนซ้ำ	ทริตเมนต์			
	1	2	3	4
1	68.6	64.4	79.8	62.4
2	89.8	69.4	116.0	64.4
3	89.8	68.6	62.4	84.4
4	84.0	79.8	79.8	79.8
ค่าเฉลี่ย	83.1	70.6	84.5	72.8

คำนวณค่า P_l จากสูตร

$$t_i = \frac{\bar{y}_1 - \bar{y}_i}{\sqrt{MSE(2/n)}}, \text{ โดยที่ } i=2, 3, 4 \text{ ได้ค่าดังนี้}$$

$$H_{02} : \mu_1 = \mu_2 \text{ vs } H_{12} : \mu_1 \neq \mu_2 \text{ ให้ค่า } P_l = 0.2273$$

$$H_{03} : \mu_1 = \mu_3 \text{ vs } H_{13} : \mu_1 \neq \mu_3 \text{ ให้ค่า } P_l = 0.8851$$

$$H_{04} : \mu_1 = \mu_4 \text{ vs } H_{14} : \mu_1 \neq \mu_4 \text{ ให้ค่า } P_l = 0.3151$$

หลังจากนั้นทำการสุ่มข้อมูลใหม่ภายใต้สมมติฐาน $H : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ ในการสุ่มซ้ำจนครบจำนวนรอบของการสุ่มซ้ำ ซึ่งในที่นี้ยกตัวอย่างการสุ่มซ้ำ 3 รอบ ซึ่งได้ค่า $p_{(m)}$ และ P_l ของการสุ่มซ้ำแต่ละรอบดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การปรับค่า p-value

รายละเอียด	เรียงลำดับสมมติฐานตามค่า $p_{(m)}$		
	$P_{(2)}$	$P_{(3)}$	$P_{(4)}$
สมมติฐาน	$H_{04} : \mu_1 = \mu_4$	$H_{03} : \mu_1 = \mu_3$	$H_{02} : \mu_1 = \mu_2$
ค่า $p_{(m)}$	0.0111	0.0443	0.4092
ค่า P_l รอบที่	0.3151	0.8851	0.2273
ค่า P_l รอบที่	0.3350	0.3869	0.8605
ค่า P_l รอบที่	0.9124	0.6841	0.4247
ค่า p-value ที่ปรับค่า	$\tilde{p}_{(2)} = 0$	$\tilde{p}_{(3)} = 0$	$\tilde{p}_{(4)} = 0.3333$

จากตารางที่ 3 ค่า p-value ที่ปรับค่าแล้วคือ

$$\tilde{p}_{(2)} = \max \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{2,3,4\}} P_l \leq p_{(2)} \right) \right\} =$$

$$\Pr \left(\min(P_2, P_3, P_4) \leq p_{(2)} \right) = 0$$

$$\tilde{p}_{(3)} = \max \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{2,3,4\}} P_l \leq p_{(2)} \right), \Pr \left(\min_{l \in \{3,4\}} P_l \leq p_{(3)} \right) \right\}$$

$$\tilde{p}_{(4)} = \max \left\{ \Pr \left(\min_{l \in \{2,3,4\}} P_l \leq p_{(2)} \right), \Pr \left(\min_{l \in \{3,4\}} P_l \leq p_{(3)} \right), \right.$$

$$\left. \Pr \left(\min_{l \in \{4\}} P_l \leq p_{(4)} \right) \right\}$$

$$= \max(0, \frac{1}{3})$$

$$= \frac{1}{3}$$

$$= 0.3333$$

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการควบคุมความผิดพลาดประเภทที่ 1 และกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบ ที่ใช้ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทรีดเมนต์ กรณีมีทรีดเมนต์ควบคุม เมื่อต้องการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทรีดเมนต์กับทรีดเมนต์ควบคุม โดยทำการจำลองและประมวลผลด้วยโปรแกรม R เวอร์ชัน 2.9.0 โดยมีขั้นตอนดังนี้

- กำหนดให้ทรีดเมนต์ที่ทำการศึกษามีจำนวน 3 ทรีดเมนต์ และมีทรีดเมนต์ควบคุม 1 ทรีดเมนต์ โดยกำหนดให้ทรีดเมนต์ที่ 1 เป็นทรีดเมนต์ควบคุม
- กำหนดให้ขนาดตัวอย่างในแต่ละทรีดเมนต์ (จำนวนซ้ำ) มีจำนวนซ้ำเท่ากันคือ 3, 5, 7, 10 และ 15
- ประชากรที่ใช้ในการศึกษามีการแจกแจงสีกอนอร์มัล โดยมีค่าความแปรปรวนในแต่ละทรีดเมนต์เท่ากัน คือ 0.5, 1, 1.5, และ 2
- การประมาณค่าความน่าจะเป็นของการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 กำหนดให้ค่าเฉลี่ยในแต่ละทรีดเมนต์เท่ากัน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0 ($\mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = 0$) และความแปรปรวนในแต่ละทรีดเมนต์เท่ากัน โดยกำหนดให้เป็น $\sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \sigma_3^2 = \sigma_4^2 = 0.5, 1, 1.5, \text{ และ } 2$
- การประมาณค่ากำลังการทดสอบ กำหนดให้ค่าเฉลี่ยในทรีดเมนต์ควบคุมมีค่าแตกต่าง

กับค่าเฉลี่ยใน ทรีดเมนต์อื่น ๆ โดยกำหนดให้ค่าเฉลี่ยในทรีดเมนต์ควบคุมเท่ากับ 2 และค่าเฉลี่ยในทรีดเมนต์อื่น ๆ เท่ากัน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0 ($\mu_1 = 2, \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = 0$) และความแปรปรวนในแต่ละทรีดเมนต์เท่ากัน โดยกำหนดให้เป็น $\sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \sigma_3^2 = \sigma_4^2 = 0.5, 1, 1.5, \text{ และ } 2$

- กำหนดระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05
- ในการศึกษาวิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี (Step-down Independent Bootstrap min P) จะกำหนดจำนวนรอบของการสุ่มซ้ำแบบบูทสเตรปที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Bootstrap Resampling) เท่ากับ 1000 รอบ และวิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี (Step-down Dependent Bootstrap min P) จะกำหนดจำนวนการคัดลอก (copy) ชุดข้อมูลตัวอย่างสุ่มสำหรับวิธีการสุ่มซ้ำแบบบูทสเตรปที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Bootstrap Resampling) เท่ากับ 2 และ 4 ชุดตามลำดับ
- ในการศึกษาครั้งนี้ทำการจำลองข้อมูลด้วยวิธีมอนติคาร์โล (Monte Carlo Method) ในแต่ละสถานการณ์จำนวน 1,000 ครั้ง

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้สัญลักษณ์ต่อไปนี้แทนความหมายต่าง ๆ ในตาราง

Dunnett หมายถึง สถิติทดสอบของดันเนตต์ (Dunnett's two sided test statistic)

IB หมายถึง สถิติทดสอบของวิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี (Step-down Independent Bootstrap min P)

DB2 หมายถึง สถิติทดสอบของวิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนท์บูทสเตรป มิน พี (Step-down

Dependent Bootstrap min P) เมื่อทำการคัดลอกชุด
ข้อมูลจำนวน 2 ชุด

Dependent Bootstrap min P) เมื่อทำการคัดลอกชุด
ข้อมูลจำนวน 4 ชุด

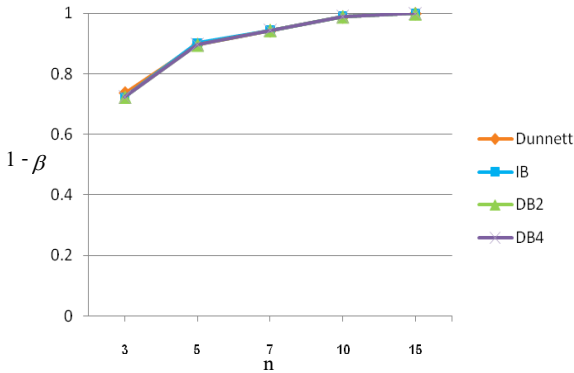
DB4 หมายถึง สถิติทดสอบของวิธีสเต็ป
ดาวน์ดิเฟนเดนทึบทุสเตรป มิน พี (Step-down

ตารางที่ 4 แสดงค่าความน่าจะเป็นของการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 และกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบ
ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05

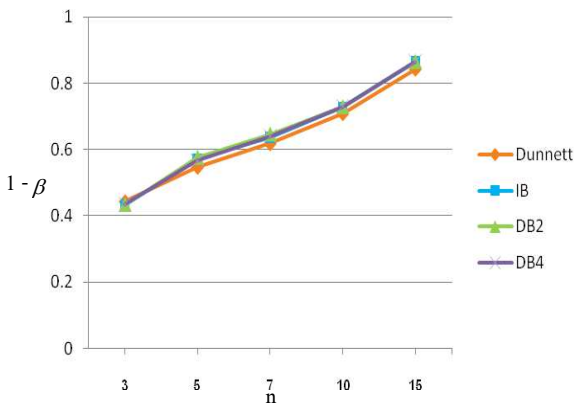
σ^2	n	ความน่าจะเป็นของ การเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1				กำลังการทดสอบ			
		Dunnett	IB	DB2	DB4	Dunnett	IB	DB2	DB4
0.5	3	0.045	0.048	0.047	0.047	0.736 **	0.722	0.724	0.724
	5	0.035	0.039	0.039	0.039	0.897	0.901 **	0.896	0.896
	7	0.031	0.032	0.031	0.035	0.942	0.943	0.944 **	0.944 **
	10	0.032	0.035	0.040	0.037	0.988	0.990 **	0.989	0.988
	15	0.025	0.027	0.030	0.028	0.999	0.999	0.999	0.999
1	3	0.044	0.049	0.047	0.049	0.444 **	0.433	0.433	0.435
	5	0.025	0.031	0.028	0.029	0.547	0.572	0.576 **	0.566
	7	0.019	0.022	0.020	0.023	0.618	0.637	0.646 **	0.640
	10	0.011	0.017	0.017	0.015	0.708	0.728	0.729	0.730 **
	15	0.009	0.014	0.014	0.014	0.842	0.865	0.866 **	0.866 **
1.5	3	0.046	0.048	0.051	0.05	0.316 **	0.316 **	0.311	0.304
	5	0.019	0.029	0.03	0.03	0.316	0.329	0.326	0.330 **
	7	0.013	0.016	0.015	0.016	0.367	0.387	0.393 **	0.387
	10	0.014	0.015	0.015	0.016	0.399	0.417	0.421	0.429 **
	15	0.003	0.007	0.008	0.008	0.498	0.530	0.530	0.533 **
2	3	0.040	0.047	0.049	0.049	0.243	0.244	0.241	0.249 **
	5	0.018	0.025	0.023	0.026	0.198	0.224 **	0.217	0.215
	7	0.013	0.017	0.017	0.016	0.194	0.218	0.224 **	0.220
	10	0.002	0.005	0.005	0.003	0.231	0.259	0.264 **	0.261
	15	0.003	0.002	0.002	0.003	0.265	0.294	0.304 **	0.294

* หมายถึง สถิติทดสอบไม่สามารถควบคุมความน่าจะเป็นของการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 ได้

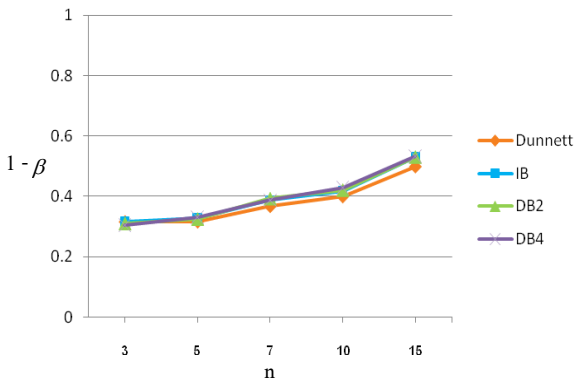
** หมายถึง สถิติทดสอบมีกำลังการทดสอบสูงสุด (พิจารณาภายใต้ความแปรปรวนและขนาดตัวอย่างเดียวกัน)

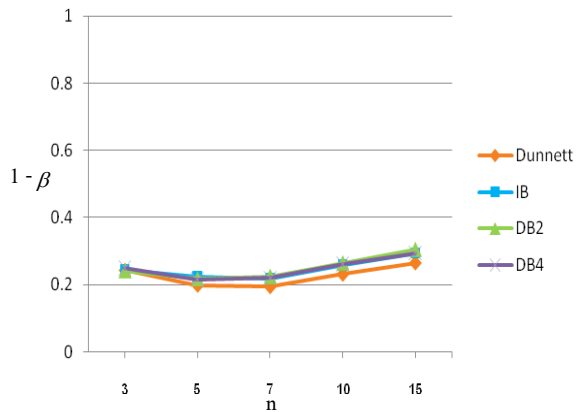
รูปที่ 1 แสดงกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบ ที่ ความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากับ 0.5

รูปที่ 2 แสดงกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบ ที่ ความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากับ 1

รูปที่ 3 แสดงกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบ ที่ ความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากับ 1.5

รูปที่ 4 แสดงกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบ ที่ ความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากับ 2

จากตารางที่ 1 พบว่า สถิติทดสอบทุกตัว สามารถควบคุมความน่าจะเป็นของการเกิดความผิดพลาดประเภทที่ 1 ได้สำหรับทุกระดับความแปรปรวนที่ศึกษาและในทุกลักษณะตัวอย่างที่ทำการศึกษา เมื่อพิจารณาที่กำลังการทดสอบกรณีที่มีความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากับ 0.5 พบว่า สถิติทดสอบทุกตัวมีกำลังการทดสอบที่ใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาที่ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 15 พบว่า สถิติทดสอบทุกตัวมีกำลังการทดสอบสูง โดยไม่สามารถจำแนกได้ว่าสถิติทดสอบตัวใดมีกำลังการทดสอบสูงสุด สังเกตได้จากรูปที่ 1

เมื่อพิจารณากำลังการทดสอบในกรณีที่มีความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์มากขึ้น พบว่า โดยภาพรวมแล้ววิธีสตีปดาวน์อินดิเพนเดนซ์ บูทสเตรป มิน พี และวิธีสตีปดาวน์ดิเพนเดนซ์ บูทสเตรป มิน พี มีกำลังการทดสอบสูงกว่าสถิติทดสอบของคันทนเนตต์ และค่อนข้างสูงกว่าอย่างชัดเจน ที่ความแปรปรวนเพิ่มขึ้น โดยสังเกตได้จากรูปที่ 2 - รูปที่ 4

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ภายใต้อัตราการที่มีการแจกแจงเป็นแบบ ล็อกนอร์มัล โดยที่ความแปรปรวนในแต่ละทรีตเมนต์ เท่ากันและจำนวนซ้ำในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากัน

- ที่ระดับความแปรปรวนเท่ากับ 0.5 และ 1 วิธีสตีปคาวน์อินดิเพนเดนท บูทสเตรป มิน พี และ วิธีสตีปคาวน์ดิเพนเดนท บูทสเตรป มิน พี มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับสถิติทดสอบของคันทเนตต์

- ที่ระดับความแปรปรวน 1.5 และ 2 วิธี สตีปคาวน์อินดิเพนเดนท บูทสเตรป มิน พี และวิธี สตีปคาวน์ดิเพนเดนท บูทสเตรป มิน พี มี ประสิทธิภาพสูงกว่ากับสถิติทดสอบของคันทเนตต์ เล็กน้อย

2. วิธีสตีปคาวน์อินดิเพนเดนท บูทสเตรป มิน พี และวิธีสตีปคาวน์ดิเพนเดนท บูทสเตรป มิน พี นั้นมีความแกร่ง สามารถใช้ได้กับลักษณะของข้อมูล ที่ย้ายเบนไปจากการแจกแจงแบบปกติ ในที่นี้คือการ แจกแจงแบบ ล็อกนอร์มัล โดยที่ความแปรปรวนใน แต่ละทรีตเมนต์เท่ากันและจำนวนซ้ำในแต่ละทรีต เมนต์เท่ากัน

3. กำลังการทดสอบของสถิติทดสอบทุกตัว จะแปรผันตามขนาดตัวอย่าง กล่าวคือ เมื่อขนาด ตัวอย่างมากขึ้น กำลังการทดสอบของตัวสถิติทดสอบ จะสูงขึ้นและกำลังการทดสอบของสถิติทดสอบทุก ตัวจะแปรผกผันกับระดับความแปรปรวน กล่าวคือ เมื่อความแปรปรวนมากขึ้น สถิติทดสอบจะมีกำลัง การทดสอบลดลง

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ในการจำลองข้อมูลไม่ควรเลือกขนาด ตัวอย่างมากเกินไป เนื่องจากจะทำให้กำลังการ

ทดสอบมีค่าเข้าใกล้ 1 ซึ่งจะไม่มีประโยชน์ในการ เปรียบเทียบกำลังการทดสอบ

2. อาจทำการศึกษาการแจกแจงรูปแบบอื่นที่ ต่างไปจากการแจกแจงล็อกนอร์มัล

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] กมล นุชบา, การวิเคราะห์การทดลองเชิงสถิติ ด้วย SPSS : วิเคราะห์เชิงลึกพร้อมตัวอย่างจาก ปัญหาจริง, ปทุมธานี, 2551.
- [2] Westfall, P. H., & Wolfinger, R. D. (2000). Close Multiple Testing Procedures and PROC MULTTEST. SAS[®] Observations, from [http://ftp.sas.com/techsup/download/ observations/obswww23/](http://ftp.sas.com/techsup/download/observations/obswww23/).
- [3] ปิยพงศ์ ขวัญเลิศ, การเปรียบเทียบความแกร่ง ของวิธีการทดสอบพหุคูณแบบปิดสำหรับ ค่าเฉลี่ยประชากร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ภาควิชา คณิตศาสตร์และสถิติ, 2551.
- [4] Dudoit, S., Shaffer, J. P., & Boldrick, J. C., Multiple Hypothesis Testing in Microarray Experiments, *Statistical Science*, Vol. 18, No. 1, pp. 71-103, 2003.
- [5] Westfall, P.H., Tobias, R.D., Rom, D., Wolfinger, R.D., and Hochberg, Y., *Multiple Comparisons and Multiple Tests Using the SAS System*, Cary, NC: SAS Institute Inc., 1999.
- [6] Komonnirarn, Y., Step-down Dependent Bootstrap min P for Comparison Several Means with a Control, Unpublished masrer's

- thesis, Thammasat University, Faculty of Science and Technology, 2008.
- [7] Dunnett, C. W., A Multiple Comparison Procedure for Comparing Several Treatments with a Control, Journal of the American Statistical Association, Vol. 50, No. 272, pp. 1096-1121, 1955.